

30.05.2022

Група № 16

Урок № 39

Тема уроку: «Спрощення у групах приголосних»

Мета уроку: розкрити поняття «спрощення у групах приголосних»; виробляти навички правильного запису слів зі спрощенням у групах приголосних; розвивати мовний слух і пам'ять, виховувати правописну пильність.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 32 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=Nrw8xnMakQ0>

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (основне):**

Іноді при відмінюванні слова або його творенні виникає важкий для вимови збіг приголосних звуків. Тому в процесі мовлення один з таких приголосних випадає, тобто відбувається спрощення.

<i>ждн</i>	→	<i>жн</i>	(тиждень — тижневий)
<i>здн</i>	→	<i>зн</i>	(проїзд — проїзний);
<i>зкн</i>	→	<i>зн</i>	(брязкіт — брязнути);
<i>скн</i>	→	<i>сн</i>	(блиск — блиснути);
<i>стн</i>	→	<i>сн</i>	(користь — корисний);
<i>стл</i>	→	<i>сл</i>	(щастя — щасливий).

Спрощення відбувається:

1. У групах приголосних -ждн-, -здн- випадає д:
виїздити – *виїзний*, *тиждень* – *тижня*.

2. У групах приголосних -стл-, -стн- випадає т:
щастя – *щасливий*, *честь* – *чесний*.

3. У групах приголосних -зкн-, -скн- випадає к при творенні дієслів із суфіксом -ну-.

Наприклад: *бризк* – *бризнути*, *тріск* – *тріснути*.

4. У групі приголосних -слн- випадає л:
масло – *масний*, *ремесло* – *ремісник*.

5. У групах приголосних -рдц-, -рнц- випадають д, н:
чернець – ченця, сердечний – серцевий.

Спрощення НЕ відбувається:

1. У словах **зап'ястний, кістлявий, пестливий, хвастливий, хворостняк, шістнадцять і похідних від них.**

2. У прикметниках, утворених від іменників іншомовного походження з кінцевим СТ (відповідний звук не вимовляється).

Наприклад: *баласт – баластний, компост – компостний, контраст – контрастний, форпост – форпостний.*

3. У групах приголосних –стц-, -стч-, -стськ-, -нстськ-, -нтств-.

Наприклад: *артист – артистці, студент – студентський, агент – агентство.*

4. У словах **вискнутути, випускний, пропускний, тоскно, скнара, скніти.**

4. Виконайте наступні завдання:

Вправа 1. Утворіть від поданих іменників прикметники. З'ясуйте, в яких словах відбулося спрощення приголосних, а в яких — ні.

Честь —	Контраст —
проїзд —	користь —
баласт —	пестоці —
щастя —	тиждень —
зап'ястя —	компост —

Вправа 2. На місці крапок, де потрібно, поставте пропущені літери.

Пристрас...ний, контрас...ний, прихвос...ні, сон...це, чес...ний, мес...ник, сер...це, студен...ський, фашис...ський, влас...ний, очис...ний, дилетан...ський, доблес...ний, кож...ний, повіс...ці, пос...лати, ровес...ник, свис...нути, совісн...ий, ус...ний, хрус...нути, ціліс...ний, словес...ний, виїз...ний, шіс...десят, зліс...ний, у кіс...ці, шіс...надцять, ях...смен, капос...ний, журналіс...ський, вартіс...ний, якіс...ний.

Вправа 3. Утворіть від поданих слів прикметники та запишіть їх. Поясніть їх написання.

Кількість, область, честь, захист, якість, студент, кореспондент, вартість, совість, пропагандист, парламент, інтелігент, рецензент, диригент, сержант, інтурист, лейборист, сепаратист, соціаліст, колективіст, агентство, пристрасть, проїзд, радість, щастя.

Вправа 4. Утворіть від поданих слів іменники із суфіксом -ство(о). Запишіть ці слова, поясніть їх вимову й написання.

Президент, студент, практикант, педант, сектант, капітулянт, комедіант.

Вправа 5. Складіть речення з поданими словами, пам'ятаючи, що в них спрощення в групах приголосних на письмі не відбувається.

Журналістський, шістнадцять, хвастливий, пестливий, контрастний, агентство, зап'ястний, гігантський, студентський, туристський.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

30.05.2022

Група № 16

Урок № 40

Тема уроку: «Подвоєння та подовження приголосних»

Мета уроку: поглибити й систематизувати знання учнів про правопис слів із подовженням та подвоєнням приголосних; удосконалювати й формувати орфографічні вміння й навички; розвивати культуру спілкування, логічне мислення, пам'ять, вміння раціонально використовувати навчальний час, виховувати повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 33 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=6vELu8B_bPg

3. **Законспекуйте матеріал до уроку (основне):**

Подвоєння приголосних, що передається на письмі двома однаковими літерами, найчастіше виникає при збігу кінцевих і початкових літер різних частин слова:

1) префікса і кореня: *оббігти, роззброєння, беззахисний;*

2) префікса і префікса: *возз`єднання;*

3) кореня або основи, що закінчується на **Н**, і суфікса, що починається на **Н**: *осінний, письменник;*

4) основи дієслова минулого часу, що закінчується на **С** і частки **-СЯ**: *розпрісся, трясся;*

5) подвоєння є також у наголошених прикметникових суфіксах **-ЕНН-** і **-АНН-**: *здоровенний, нездоланний (але шаленний, священник).*

Запам'ятайте! Н не подвоюється в дієприкметниках.

Щоб не помилятися в написанні прикметників та дієприкметників, слід запам'ятати, що **-НН-** пишемо в суфіксах **-ЕНН-** та **-АНН-**, якщо на суфікс падає наголос. Порівняйте: *несказанний – несказаний, нескінченний – нескінчений, нездійсненний – нездійснений;*

б) кінця першої й початку другої частини складноскорочених слів: *міськком*, *військкомат*.

Подвоюється **Ч** в іменниках, утворених від прикметників на **-ЦЬК-**: *козаччина* (козацький), **але** *Галичина* (хоча галицький).

Подвоюються приголосні у словах *Ганна*, *ляний*, *овва*, *ссати*, *бовваніти* та у похідних від них.

Подовження – явище, притаманне українській мові (на відміну від російської).

Подовжуються приголосні **Д, Т, З, С, Ц, Л, Н, Ж, Ч, Ш**, якщо вони стоять між двома голосними:

1) в іменниках середнього роду: *знаряддя*, *колосья*, *знання*; **але** в назвах малих істот подовження немає: *гуся*, *каченя*, *теля*;

2) в орудному відмінку однини іменників III відміни: *сіль* - *сіллю*, *тінь* - *тінню*, *ніч* - *ніччю*;

3) у прислівниках перед **Я, Ю**: *зрання*, *навмання*, *спросоння*, *попідвіконню*, *попідтинню*;

4) у словах *Ілля*, *суддя*, *стаття*, *рілля*;

5) у дієсловах *ллю*, *лєш*, *лємо*, *виллю*, *наллю* тощо.

Запам'ятайте! Подовження не відбувається, якщо приголосний стоїть не між двома голосними:

життя - **щастя**

знання - **знань**

багаття - **багать**

Полісся - **Поволжя**

ніччю - **жовчю**

4. Виконайте наступні завдання:

Вправа 1. Перепишіть речення і вставте в словах пропущені букви. Поясніть правопис виділених слів.

1. З розпеченими обли...ями, обі...яні потом, замазані болотом метушаться люди коло вогню (М. Коцюбинський). 2. Його сірі з проси...ю очі світилися лагідністю і добротою (Ю. Збанацький). 3. Я попросив Софію розповісти про сім'ю, яка прийняла її по замі...ю (Ю. Збанацький). 4. Скупе промі...я осі...ього сонця самітньо відсвічує немічною прозолотою на білому тілі беріз (О. Донченко). 5. Скільки ще пісень, ще стільки слів неказа...их у серці (В. Сосюра). 6. Місяць другий вже ведеться нескінче...а та облога (Леся Українка).

Вправа 2. Перепишіть слова, замість крапок поставте пропущені букви. Поясніть їх правопис. Укажіть, де це можливо, на межі яких частин слова відбувається подвоєння.

Бе...смертний, ро...кричатися, ро...бити, бе...збройний, ...писати, бе...платний, ...робити, ро...стелити, ...шити, ...казати, ро...казати, ...ховатися, бе...захисний, ро...пустити, ...фотографувати, ро...питати, во...’єдна...я, щоде...ик, жи...я, страше...ий, ві...іл, завда...я, годи...ик, незрівня...ий, воло...я, розрі...я, ро...броїти, узлі...я, Запорі...я, тума...ий, обли...я, здорове...ий, підні...я.

Вправа 3. Запишіть подані слова, вставте пропущені в них букви. Поясніть написання подвоєних приголосних.

Без...астережний, закон...ий, годин...ик, від...іл, воз...еднан...я, від...ати, об...ити, гуман...ий, вин...ий, страшен...ий, старан...о, священ...ий, незнищен...ий, нескінчен...ий, в...ічливий, Ган...а, бов...аніти, міськ...ом, причин...ий, в...есь, возніс...я, письмен...ий, незлічен...ий, військ...омат.

Вправа 4. Перепишіть речення, розкрийте дужки, вставте пропущені букви. Поясніть правопис подвоєних приголосних.

1. Я честь ві(д)ам титану Прометею, що не творив своїх людей рабами (*Леся Українка*). 2. Спогад прони(с)я в його пам’яті з блискавичною швидкістю в якихось мільйо(н)их долях моменту (*О. Довженко*). 3. В о(б)итій ряднами і простирадлами сільській хаті хірург працював без перерви оце вже кілька днів (*О. Довженко*). 4. Свіжа росли(н)ість блищала під блакитним небом проти сонця (*М. Коцюбинський*). 5. Непереможна безборо(н)ість — твій меч єдиний і єдиний щит (*Л. Костенко*). 6. Темнокрилим гайворо(н)ям ... налетіла на нас прикордо(н)а варта (*М. Стельмах*).

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.